

Ekonomistyrning (2FE255)

Tentamen lördag 18 april 2015, kl. 09.00-12.00

Tillåtna hjälpmedel: Miniräknare (dock inte i mobiltelefon) och ordbok (engelsk-svensk, svensk-engelsk alternativt engelsk-hemlandsspråk)

Tentamenstid: 3 timmar

Tentamen omfattar 14 frågor och kan totalt ge 25 poäng.

- Frågorna 1-9 är faktafrågor som ger 1 poäng vardera. Ett svarsalternativ är rätt.
- Frågorna 10-13 är förståelsefrågor som ger max 2 poäng vardera. Svar ska avges med en (1) mening per delfråga. Svar med fler än en (1) mening per delfråga ger avdrag.
- Fråga 14 är en analysfråga. Svaret ger max 8 poäng enligt bifogade poängkriterier.

Tentamenssansvarig: Lars Frimanson. Lars besöker lokalen omkring kl. 10.30.

Betygsgränser: För G krävs 16 poäng och för VG krävs 23 poäng. Eventuella pluspoäng för under ordinarie termin slutförda gruppuppgifter läggs ihop med tentamenspoängen.

Du ska lämna in den separata svarsblanketten. Glöm inte att skriva ditt anonymitetsnummer på samtliga sidor.

Besvara alla frågor på avsedd plats i svarsblanketten. Inga lösa underlag ska lämnas in. Svar på förståelsefrågor och analysfrågan avges inom markerade rutor. OBS! Det som står i rutorna är den text som rättas. Text på baksidor eller utanför rutor bedöms ej!

Skriv läsligt: Oläsliga svar kan inte bedömas och ger därför inga poäng.

Skrivningsresultat meddelas via Studentportalen senast tisdag 5 maj. Lösningar är tillgängliga när skrivningsresultaten anslås.

Tid och plats för tentamensutlämning meddelas när resultaten anslås. Efter utlämningstillfället kan tentamen hämtas ut från institutionens expedition.

Lycka till!
Lars & Arne

FAKTAFRÅGOR - Endast ett svarsalternativ per fråga är rätt.

Fråga 1 (1 poäng):

Enligt kursboken (Anthony et al., 2014) är det primära syftet med ekonomistyrning (management control):

- A. Att formulera strategier
- B. Att implementera strategier
- C. Att stödja strategiskt lärande

Svar: B. Se diverse kapitel

Fråga 2 (1 poäng):

Enligt kursboken finns två huvudsakliga synsätt vad gäller syftet med organisationer i en marknadsekonomi: Att tjäna aktieägare (shareholder view) eller intressenter (stakeholder view). Att tjäna aktieägare innebär ett fokus på organisationens:

- A. Överlevnad
- B. Lönsamhet
- C. Konkurrensförmåga

Svar: B. Se kap 3.

Fråga 3 (1 poäng):

Enligt kursboken kommer en differentieringsstrategi att resultera i en mer subjektiv och lös (loose) mätning och uppföljning av prestationer för att:

- A. Företaget behöver koordinera mer komplexa samband mellan interna enheter
- B. Företaget verkar i en stabil omgivning med låg grad av osäkerhet
- C. Företaget verkar på en marknad med hög grad av differentiering

Svar: A. Se kap. 4

Fråga 4 (1 poäng):

Enligt kursboken är en portföljförvaltningsstrategi (unrelated diversification) en koncernsstrategi (corporate strategy) som, avseende hela koncernens verksamhet, är förknippad med:

- A. Finansiella mått
- B. Finansiella och icke-finansiella mått
- C. Icke-finansiella mått

Svar: B. Se kap 4.

Fråga 5 (1 poäng):

Enligt kursboken är en ansvarsenhet (responsibility centre) i vilken relationen mellan input och output mäts i pengar en:

- A. Kostnadsenhet
- B. Intäktsenhet
- C. Investeringsenhet

Svar: C. Se kap 6.

Fråga 6 (1 poäng):

Enligt kursboken innebär ackumulering av fasta kostnader och vinster (Upstream fixed costs and profits) vid intern handel att:

- A. Köparen betraktar internpriset som en rörlig kostnad
- B. Köparen betraktar internpriset som en fast kostnad
- C. Köparen betraktar internpriset som en fast kostnad och vinst

Svar: A. Se kap. 8.

Fråga 7 (1 poäng):

Tetlock skriver att vi människor står inför ett antal val när vi hålls ansvariga. Ett sådant val handlar om att:

- A. Motivera sig själv eller motivera andra
- B. Lita på interna normer eller lita på externa normer
- C. Motstå prestationskrav eller internalisera prestationskrav

Svar: C. Se artikeln.

Fråga 8 (1 poäng):

I artikeln av Lind & Strömsten redogörs för att analys av kundlönsamhet (customer profitability analysis) karaktäriseras av kundrelationer med:

- A. Ett lågt tekniskt gränssnitt och ett högt organisatoriskt gränssnitt
- B. Ett högt tekniskt gränssnitt och ett högt organisatoriskt gränssnitt
- C. Ett lågt tekniskt gränssnitt och ett lågt organisatoriskt gränssnitt

Svar: A. Se artikeln.

Fråga 9 (1 poäng):

I Holmgren Caicedo & Mårtenssons artikel diskuteras konsekvenser av att hälsa blir ett styrobject. De menar att detta kan tolkas som ett försök att förbättra organisationers produktivitet...:

- A. ... på bekostnad av arbetstagarnas hälsa
- B. ... på bekostnad av arbetstagarnas fritid
- C. ... på bekostnad av arbetstagarnas produktivitet

Svar: B. Se artikeln

FÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Svara med en (1) mening per delfråga. Svar med fler än en (1) mening per delfråga ger poängavdrag.

Fråga 10 (2 poäng):

Förklara hur A) diagnostisk respektive B) interaktiv användning av prestationsmått kan få en positiv psykologisk effekt enligt artikeln av Marginson et al. Svara med en förklaring per delfråga.

Svar: A) Genom tydligare mål och liknande svar

B) Genom återkommande personliga möten, påverka mål och liknande svar

Svar som endast belyser effekterna Role Ambiguity och Psychological Empowerment utan att förklara hur får ej full poäng. Tautologiska svar (t ex genom "diagnostisering" eller "interaktiv användning") ger inga poäng.

Fråga 11 (2 poäng):

Lewis et al. anger i sin artikel att medarbetare kan ha fyra olika typer av empowerment (bemyndigande). Beskriv kortfattat ett sådan bemyndigande i ruta A och ett annat i ruta B.

Svar: Low empowerment, Obstructed empowerment, Illusory empowerment samt Authentic empowerment och liknande svar.

Fråga 12 (2 poäng):

I kursboken anges, enligt motivationsutträngningsteorin (Motivation Crowding Theory), att externa belöningar kan öka total motivation på två principiella sätt. Förklara kortfattat hur. Ge en förklaring under A och en under B.

Svar: A) Genom att lägga till en extern belöning och liknande svar

**B) Genom att ta bort en extern belöning och liknande svar.
Se kap. 11.**

Fråga 13 (2 poäng):

Enligt kursboken består alla styrsystem (management control systems) av ett antal element. Beskriv kortfattat två sådana element, ett under A och ett under B.

**Svar: Detector, Aessor, Effector, Communications network, Predictive model, Control device eller Entity/Process being controlled och liknande svar.
Se kap. 2**

ANALYSFRÅGA

- Din uppgift är att analysera informationen i uppgiften med hjälp av relevanta *begrepp* och *samband* i kursens ämnesinnehåll.
- Du behöver inte referera till litteratur.

POÄNGKRITERIER FÖR ANALYSFRÅGAN

0 poäng ges för uppgift som inte besvarats eller besvarats utan analys och utan redovisning av relevanta begrepp och samband i ämnesinnehåll.

2 poäng ges för svar som saknar analys och visar brister i redovisningen av begrepp och samband och inte klart refererar till ämnesinnehåll.

4 poäng ges till svar som uppvisar en *inte helt genomarbetad analys* av uppgiften, men som redovisar *vissa* begrepp och samband baserade på ämnesinnehåll.

6 poäng ges till svar som visar en *relativt genomarbetad analys* av uppgiften och som *relativt uttömmande* redovisar begrepp och samband baserade på ämnesinnehåll.

8 poäng ges till svar som, utöver kriterierna ovan, dessutom visar tecken på ett *självständigt* och *väl genomtänkt* resonerande.

Fråga 14 (8 poäng):

Din uppgift är att använda begrepp och samband från agent-principalteorin (agency theory) och analysera centrala skillnader mellan A) VD:s styrning av en resultatenhetschef (profit centre manager) och B) VD:s styrning av en investeringsenhetschef (investment centre manager).

TIPS! Använd ett kladdpapper och skissa fram ett preliminärt svar innan du bestämmer dig och skriver ditt slutgiltiga svar i svarsblanketten.

Svar: Rättningen bygger på en samlad bedömning av användning av relevanta *begrepp* och *samband* enligt informationen i frågan och poängkriterierna. Se kap. 7 och 11.